

POSTANOWIENIE

7 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 7 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa G. T.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z 30 sierpnia 2022 r., I ACa 869/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od skarżącego na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 §1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację pozwanego Banku od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 26 maja 2021 r., ustalającego, że bliżej oznaczona umowa kredytu hipotecznego zawarta przez powoda z pozwanym Bankiem jest nieważna w całości i zasądzającego od pozwanego na rzecz powoda kwotę 247 553,03 zł.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiły zagadnienia prawne wyrażające się w następujących pytaniach:

1) czy klauzule przeliczeniowe w umowie kredytu wyrażonego (denominowanego) w walucie obcej określają „świadczenia główne” stron tej umowy w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c., czy spełniają jedynie funkcję pomocniczą dla tych świadczeń i czy w tym drugim przypadku, ich eliminacja z treści umowy jako postanowień niedozwolonych jest równoznaczna z pozbawieniem umowy jej elementów przedmiotowo istotnych (*essentialia negotii*) prowadzącym do nieważności bezwzględnej umowy, czy też możliwe jest dalsze wykonywanie umowy pomimo usunięcia klauzul przeliczeniowych, m.in. ze względu na naturę stosunku jaki powstaje na gruncie umowy kredytu denominowanego?;

2) czy postanowienia umowy kredytu denominowanego określające zasady przeliczeń kursowych (tzw. klauzule przeliczeniowe) na gruncie umowy o kredyt denominowany, w której kwotę kredytu stanowi określona kwota w walucie obcej, są tożsame (mogą być utożsamiane) z waloryzacją umowną, o której mowa w art. 358¹ § 2 k.c.?

3) czy w przypadku uznania przez sąd rozpoznający sprawę, że postanowienia umowy o kredyt denominowany w walucie obcej normujące klauzulę denominacyjną mają charakter niedozwolony, Sąd ten będzie uprawniony do unieważnienia umowy kredytu dopiero w przypadku, jeżeli nie da się w inny sposób utrzymać umowy w mocy przywracając równowagę kontraktową stron i w efekcie uczynić sankcję dla przedsiębiorcy proporcjonalną? Czy w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej umowa ta powinna wiązać strony w pozostałym zakresie i czy w celu ustalenia powyższego powinno się dokonać weryfikacji możliwości dalszego trwania umowy na moment orzekania, względnie zaistnienia sporu?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących

dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienia prawne sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom, gdyż zostały już wystarczająco wyjaśnione w

orzecznictwie Sądu Najwyższego. Ich istota bowiem sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy bez dotkniętych abuzywnością tzw. klauzul przeliczeniowych umowa kredytu denominowanego w walucie obcej może nadal obowiązywać. W tej zaś kwestii, po początkowych zawirowaniach, panuje obecnie jednolite stanowisko negatywne, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej umowa ta nie może wiązać stron w pozostałym zakresie ani jako kredyt złotówkowy (z oprocentowaniem obliczanym na podstawie wskaźnika LIBOR/SARON), ani jako tzw. kredyt czysto walutowy. W szczególności bowiem wskazuje się, że utrzymanie takiej umowy jako kredytu czysto walutowego – do czego *in casu* zmierza pozwany - prowadziłoby do niedopuszczalnego zniekształcenia woli stron, która ukierunkowana była od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 405/22, niepubl., z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22 i II CSKP 943/22, niepubl., z dnia 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, niepubl. i z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl.).

Sąd Najwyższy wyjaśnił już również, że w umowach kredytu denominowanego do waluty obcej klauzula denominacyjna pełni w istocie funkcję waloryzacyjną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 1512/22, niepubl.).

Sąd Najwyższy wypowiadał się także co do warunków, jakie muszą być spełnione, aby luka powstała w wyniku upadku klauzuli abuzywnej - powodująca upadek umowy - mogła być wypełniona innym unormowaniem. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, Nr 9, poz. 56) wskazano, że zastąpienie takie wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r., C-453/10, Jana Pereničova, pkt 33-34, z dnia 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai, pkt 40, 51, z dnia 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179, Abanca Corporación

Bancaria, pkt 57, z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 39-41, z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W. i R.W., pkt 83, 89, z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 49-50, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74, z dnia 8 września 2022 r., w połączonych sprawach C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, 74 oraz z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 31, 37); 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu (por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 51, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, z dnia 27 kwietnia 2023 r., C-705/21, AxFin Hungary, pkt 41 oraz z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 87), z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że „do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie” w tym sensie, że jeżeli sąd poinformował konsumenta w sposób obiektywny i wyczerpujący o skutkach prawnych oraz szczególnie szkodliwych skutkach ekonomicznych, jakie może mieć dla niego unieważnienie umowy, sąd ten nie może, po uwzględnieniu jego woli stwierdzenia nieważności umowy, sprzeciwić się zrzeczeniu się przez niego ochrony przyznanej im przez dyrektywę 93/13 (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 78 w związku z pkt 74-75 i z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A. (M.B. i in.), pkt 43 i teza, oraz z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 29), a z drugiej strony sąd nie może chronić konsumenta przed upadkiem umowy, jeżeli ocenia, że nie naraża on go na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, choćby konsument domagał się tej ochrony (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 38, 40-41); 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyłączone niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy (z korzyścią dla konsumenta); jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający

zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy” (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17 Abanca Corporación Bancaria, pkt 59-64 i teza).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[SOP]

(r.g.)